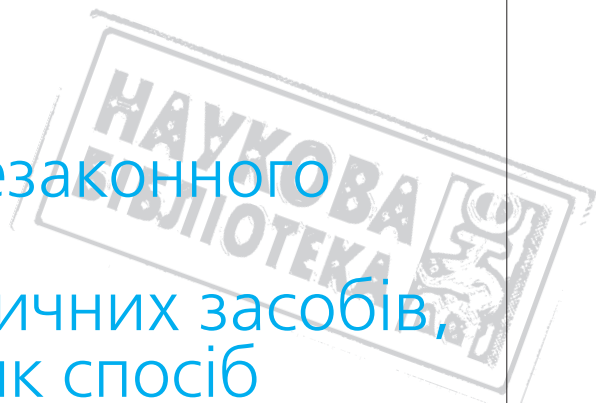

Організація місця для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин як спосіб вчинення злочину, передбаченого ст. 317 Кримінального кодексу України

Наталія ЗАПОРОЩЕНКО,
ад'юнкт кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ

Дослідження криміналістичної характеристики організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їхніх аналогів є необхідною умовою розробки методики розслідування цього виду злочину. Адже спосіб вчинення злочину є визначальним елементом криміналістичної характеристики злочинів, зокрема, й передбаченого ст. 317 Кримінального кодексу України (далі – КК України).

У криміналістичній теорії представлено різні погляди на визначення способу вчинення злочину. Так, на думку М. Салтевського, спосіб вчинення злочину є комплексом динамічних актів рухів, що залишають у навколишньому середовищі зміни – сліди злочину, які є джерелом інформації для розкриття злочинів, виявлення й викриття винних [12, с. 424]. В. Шепітько вважає, що спосіб скоєння злочину (*modus operandi system*) свідчить про те, як саме особа вчиняє суспільно небезпечне діяння, які прийоми, методи й засоби для цього застосовує. Він характерний насамперед для злочинної дії як активної, вольової суспільно небезпечної поведінки особи [4, с. 275–276]. Згідно з Н. Пановим, спосіб вчинення злочинів – це певний порядок, метод, послідовність дій і прийомів, що застосовуються особою під час вчинення навмисних і необережних злочинів та які сполучені з вибіркоким використанням засобів вчинення злочинів [10, с. 24]. Г. Зуйков стверджує, що спосіб вчинення злочину є системою дій з підготовки, вчинення та приховування злочину, детермінованих умовами зовнішнього середовища та психофізіологічними властивостями особи, що можуть бути пов'язані з вибіркоким використанням відповідних знарядь чи засобів та умов місця й часу [1, с. 10].

Норма ст. 317 КК України передбачає кримінальну відповідальність за організацію, утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їхніх аналогів, а також надання приміщення з цією метою. На підставі викладеного можна виокремити три способи вчинення цього злочину:

1) організація місць для незаконного виготовлення чи виробництва та вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їхніх аналогів;

2) утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їхніх аналогів;

3) надання приміщення з метою незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їхніх аналогів.

Найбільш дискусійним серед криміналістів є перший з наведених способів вчинення злочину.

Метою статті є дослідження способу вчинення злочину у формі організації місця для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їхніх аналогів.

Згідно з постановою пленуму Верховного Суду України організація такого місця полягає у вчиненні однією чи кількома особами дій, що фактично призвели до його створення або були на це спрямовані [15, с. 166–167]. Позицію пленуму підтримали українські та зарубіжні криміналісти. Так, Ю. Баулін, В. Борисов, Л. Дорош, О. Лемешко, О. Перепелиця вважають, що організація місця для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин – це вчинення однією чи кількома особами дій, що фактично призвели до його створення або були на це спрямовані [9, с. 109]. На думку А. Музики, це дії однієї чи декількох осіб, що фактично призвели до його створення [8, с. 871]. Є. Фесенко відносить до способу вчинення злочину діяльність однієї чи кількох осіб, спрямовану на створення або таку, що призвела до створення місця для вживання зазначених засобів чи речовин [7, с. 493], а І. Поплавський і Р. Сабітов – дії, спрямовані на створення таких місць [6, с. 292; [13, с. 199].

Отже, організація місця для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їхніх аналогів полягає у вчиненні однією чи кількома особами дій, що фактично призвели до його створення або були на це спрямовані.

Пленум Верховного Суду України вважає, що організація такого місця полягає у підшукуванні приміщення, виготовленні пристроїв для виробництва, виготов-

лення та вживання наркотичних засобів чи психотропних речовин, залученні клієнтів і співучасників, розробленні конспіративних заходів тощо [15, с. 166–167].

Схоже тлумачення дають у своїх працях і вчені. Вони зазначають, що організація місця для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин може полягати в різних діях. А. Музика вважає, що це підшукування, наймання, пристосування, надання приміщення для тривалого використання різними особами, виготовлення пристрою для виготовлення чи виробництва, вживання наркотиків або психотропних речовин, пошук та вербування клієнтів або співучасників, розроблення й підготовка конспіративних заходів [8, с. 871]. М. Коржанський відносить до таких дій пошук і облаштування приміщення, пошук споживачів, забезпечення конспірації [3, с. 466]; Ю. Баулін, В. Борисов, Л. Дорош, О. Лемешко, О. Перепелиця – віднайдення приміщення, його облаштування, виготовлення пристроїв для виробництва та виготовлення наркотиків, залучення клієнтів і співучасників, розроблення конспіративних заходів [9, с. 109]; Є. Фесенко – віднайдення приміщень, виготовлення пристроїв для вживання наркотиків, добір співучасників або клієнтів, розроблення конспіративних заходів [5, с. 493]; М. Хруппа – підготування приміщення, пошук та вербування клієнтури, вживання заходів конспірації [7, с. 740]; П. Сбірунов, Б. Целинський – підшукування співучасників, добір відвідувачів–наркоманів, придбання наркотичних засобів або психотропних речовин, інструментів або устаткування, використовуваних для їхнього виготовлення, пристосування приміщення для споживання наркотичних засобів або психотропних речовин [2, с. 561]; І. Поплавський – пошук приміщень, підготовка їх до використання, залучення осіб, які бажають ними скористатися для вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їхніх аналогів; виробництва або виготовлення зазначених засобів [6, с. 292]; З. Незнамова – пошук приміщення або іншого місця, придатного для кубла, пристосування його для цієї мети (придбання меблів, шприців, наркотиків), вербування клієнтури, пошук помічників, забезпечення таємності, нейтралізації заходів контролю [14, с. 443]; Р. Сабітов – підшукування приміщення, дістанвання наркотиків і психотропних речовин, наймання обслуги, залучення клієнтів [13, с. 199].

Решта науковців до таких дій відносять підшукування, придбання або наймання житлового чи нежитлового приміщення, фінансування, ремонт, облаштованість приміщення різним приладдям та інші схожі дії, вчинені з метою наступного використання зазначеного приміщення для вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їхніх аналогів декількома особами [11, с. 446].

Систематизуючи зазначені положення, можна дійти висновку, що організація місця для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їхніх аналогів полягає у таких діях:

- 1) підшукуванні приміщення;
- 2) виготовленні пристроїв для виготовлення, виробництва та вживання наркотичних засобів чи психотропних речовин;
- 3) залученні клієнтів;
- 4) залученні співучасників;
- 5) розробленні конспіративних заходів.

Переважає більшість цих дій може бути складовою організації місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їхніх аналогів. Однак дії, що стосуються надання приміщень (для тривалого використання різними особами [8, с. 871]), утворюють інший спосіб вчинення злочину, передбаченого ст. 317 КК України, – надання приміщення з метою незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їхніх аналогів.

Отже, організація місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, пси-

хотропних речовин або їхніх аналогів як спосіб вчинення злочину, передбаченого ст. 317 КК України може полягати в таких діях:

- 1) підшукуванні, найманні, пристосуванні, облаштуванні приміщень або інших місць;
- 2) виготовленні пристроїв для вживання, виробництва та виготовлення наркотичних засобів чи психотропних речовин, придбання наркотичних засобів, психотропних речовин або їхніх аналогів;
- 3) підшукуванні та залученні клієнтів (споживачів);
- 4) найманні обслуги для обслуговування таких місць;
- 5) підшукуванні та залученні співучасників;
- 6) розробленні, підготовці та вживанні конспіративних заходів.

Здійснене дослідження не є вичерпним. У подальших наукових пошуках необхідно докладніше розкрити зміст дій, що створюють організацію місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їхніх аналогів.

Джерела

1. *Зуйков Г. Г.* Криміналістическое учение о способе совершения преступления: Автореф. дис. ... д-ра. юрид. наук. – М., 1970. – 34 с.
2. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Расширенный уголовно-правовой анализ / Андреев Н. М., Арутюнов А. А., Баев О. Я.; Под общ. ред. В. В. Мозякова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Экзамен, 2003. – 880 с.
3. *Коржанський М. Й.* Кваліфікація злочинів: Навч. посіб. / М. Й. Коржанський. – Вид. 3-тє, доп. та перероб. – К.: Атіка, 2007. – 592 с.
4. Криміналістика: Підручник / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін. / За ред. проф. В. Ю. Шепітька. – 4-те вид., перероб. і доп. – Х.: Право, 2008. – 464 с.
5. Кримінальне право України. Особлива частина: Підручник / Ю. В. Александров, О. О. Дудоров, В. А. Клименко та ін.; За ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. – 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: Атіка, 2009. – 744 с.
6. Кримінальне право України. Особлива частина: Підручник / За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Є. Л. Стрельцова. – Х.: Одиссей, 2009. – 496 с.
7. Кримінальне право. Особлива частина: Підручник / Александров Ю. В., Антипов В. І., Володько М. В. та ін.; Відп. ред. Шакун В. І. – К.: НАВСУ – Правові джерела, 1999. – 896 с.
8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Бойко А. М., Брич Л. П., Гришук В. К. та ін.; За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 5-тє вид., переробл. та доп. – К.: Юридична думка, 2008. – 1216 с.
9. Організований наркобізнес (поняття, форми, підстави кримінальної відповідальності) / Ю. В. Баулін, Л. В. Борисов, Л. В. Дорош та ін.; За заг. ред. Ю. В. Бауліна, Л. В. Дорош. – Х.: Право, 2005. – 256 с.
10. *Панов Н. И.* Уголовно-правовое значение способа совершения преступления. – Х., 1984. – 111 с.
11. Российское уголовное право. Особенная часть: Учебник для вузов. – СПб.: Питер, 2008. – 720 с.
12. *Салтєвський М. В.* Криміналістика (у сучасному викладі): Підручник. – К.: Кондор, 2006. – 588 с.
13. Уголовное право Российской Федерации: Учебн. пособ. – В 3-х т. Т. II. Особенная часть / Под ред. В. П. Ревина, Р. А. Базарова. – Челябинск: Челябинский юридический институт МВД России, 2001. – 223 с.
14. Уголовное право. Особенная часть: Учебн. для вузов / Отв. ред. проф. И. Я. Козаченко, проф. З. А. Незнамова, Г. П. Новоселов. – М.: Издательская группа НОРМА–ИНФРА о М, 1998. – 768 с.
15. Україна. Верховний Суд. Пленум. Постанови пленуму Верховного Суду України в кримінальних справах / За заг. ред. В. Т. Маляренка; Упор. П. П. Пилипчук. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 408 с.